

Zas Latweeschu draugs.

1844. 2 März.

9ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Baieru walsts, Wahzsemmé. Wehl beesi noteef stahdes kalnainâs weertâs zaur tahm pasauls leelahm sneegu bumbahm, kas nowahrtahs leijâ. Wet ta breefmigaka nelaimé, scho seemu zaur sneegeem notikkuse, gan teescham buhs schi, kas tai nakti, 12tai Webruar iseijohé, 13tai nahfoht, pee teem kalneem irr gaddijusees, ko nosauz Schwarzwald. Jo ne tahé no Meikirk-pilesehtas nonahze no weena kalna, kas 3500 pehdas augstumâ, leela leela sneegu bumba un usgahsahs weena semneeka mahjahm, kas weentullis tur dsittâ leijâ stahweja un fur leels pulks kauschu dshwoja eekschâ. Sneegs ar warrenu spehku wiffas ehkas apklahje un fatreeze pa wiffam. Tee wiff-tuwalt semneeki, tok pahrtleeku tahé no schahs mahjas dshwodami, tik ohtrâ rihtrâ ween nomannija, ka tur wairs mahjas ne effohé, istruhkâhs un sahze sneegu usrakt. Safauze arri ahtrunâ wiffus zictus leijnEEKUS, un tâ wiffi kohpâ, ne-apnikkuschi strahdadami, wehl 8 zilwekus, wiffwaitak behrnus, israkke dshwus. Wet 16 leeli zilwekt atraddahs, kas breefmigi bija fatreekti, tâ patt arri wiffi lohpi.

Is Parihsches. Taggad tur apmettes semneeks no Carnes walsts, Siarrahé wahrâ, kas kaut gan no zitteem ne kâ naw mahzjees pulkstenus taifht, taifchu no few pascha isgudrojis un taifsijs tahdu paschu leelu un skunstigu tohrna pulksteni, kahdu atrohé pee Strahsburges leelakas basnizas tohrna un pahé ko jau fenn laikâ wiffi prahctigi zilwekt preezajahs un brihnojahs. Pahri gaddus no weetas winsch pee schi sawa darba neapnizis puhlejees; un luhé, winnam tik labbi ar to irr isdewees, ka wiffi pulkstenu taifitaji paschi to usleiz un brihnojahs, kâ skunstigi un turklahé weentefigi winsch wiffu pee sawa pulkstena irr eertafsijs, un vrohri: ka us reis warr redseht, zil pulkstens weenâ laikâ ihsten' effohé eeksch zittahm leelahm pilssehtahm, un ka, kad apfitt stundas, tee dirpadefnits opustull weens pafkat ohtra nahé ahtrâ, un tee 4 preezas-mahjitaji, kad arkal tahs weerendel-stundas atfkann; un ka arri gailis sahé dseedahé, kad patte puff-deena klahé. Raug, ko gudrs semneeks warr isdohmahé, lai gan us to naw mahzjees!

Us leelu leelu grahwé, ko nosauz to no La-walettes un kas ne zil tahé no Parihsches, bija ne fenn kuggis pee mallas, un kuggineeks ar feewu un peeé behrneem gulleja nakti kugga masâ istabina. Naktis paschâ widdu wihrs ar ballehm nomannija, ka uhdens nahfoht istabas eekschâ un winnam jau drihs tekkohé eeksch gultas. Winsch uslehze ahtrunâ, mohdinaja feewu un behrnus, kas no gulsteem eelehze aukstâ uhdeni,

un griffbeja tohs no istabas isnest fugga wirfū un tad pee mallas. Bet bija jau til leels pulks uhdena eetezjeis istabā un preekščā, ka winneem ne mas wairs ne isde wabs, istabas durris atwehrt. Winsch fauze pehz palihga zaur lohgu, bet wifs welci. Darbojabs, lausteas zaur greesteem, bet arri ne laimejabs. Da to starpu feewa un behrni jau no uhdena bija pahwarreti un wairs ne atbildeja, kad tehws fauze. Skat dra sime, ka winni jau bija noslihtkufchi! Winnam pascham gan wehl ar leelahm mohlahm laimejabs, zaur lohgu ismukt us fugga wirfū un no turrenes kluht pee mallas. Dhtrā rihtrā atradde feewu ar teem 5 sikhkeem behrnineem, no kurreem tas wezzakajs til 11 gaddus bija wezzumā, fugga istabā noslihtkufchus. Itc masam zaurumiam fuggā til bija wainas pee schahm b'reefmahm.

A s i a.

Dhtradesmita sinna.

(Tahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 73schajs gabbals.)

Wehl par Preeksch=Indiu. Wissada labbiba schinui semmē, fur akmins, fur smilts un fur purs naw, baggatigi aug, un bes tahs wihn-obgas, zukkura-stophri un boh-milla, un dauds zittas un tohti dahrgas semmes-leetas. No kohkeem pee minnam palmus. Tahdi schē wissadi, un weetās tā, ka leeli un beesi meschi. Salka, ka palmu-kohku meschi tohti jauki effoht. — Lohpi daschadi. Mehs peeminnam weenu, kas par wisseem raddijumeem, kas wirs saufas semmes dsihwo, tas leelakajs, tas irr: elephants (Elefant). Winsch diwi reisi til augsts, ka leels sirgs, un gan driht driht affes gaesch; kahjas peezi lihds feschī pehdas garrumā, un refnas kā blukki; meesa un aste kā gohwei, bet ta aste ihfa. Kalks naw; galwa pee plezzeem klastu, un ar mutti tapehz ne warr pee semmes tift; bet tam snuklis, kas teews un affes garumā, un fo us wissahm puffedm warr greeht un lohziht. Ar sawu snukki winsch warr wissu, fo griff, nemt un zelt, un falka, ka smaggumu no 10 pohdeem warroht pajelt. Ar to paschu nemm sawu ehdenū un bahsch muttē, un fuhz sawu dschrenu, fo tad muttē eeleij. Snukka gallā mas lohjeklis, kā pirksis, un ar to winsch warr it masas leetas no semmes panemt, masgus atraisht, no puddelehm forkus iswiltt un dauds zittas leetas padarriht. Snukka fahnds winnam diwi garei sohbi jeb ilfī, kā kuitam. Nest winsch warr ar sawu mugguru 7 lihds 8 birkawu smaggumu, tad nu 4 reisi til dauds, kā sirgs warr wiltt. Turklacht winsch gudrs, driht fo saproht un eemahzabs. Arri lehns irr un zilwekam palkaufigs, kad ne kaitina; bet kad winnu kaitina, tad tohti firdigs paleek; ar snukki fitt, un ar kahjahm faminn, fo pee semmes fittis. Stahita, ka 200 gaddus warroht wezs palift. Kad sawā walkā, tad meschā un dumbrainās weetās dsihwo. Tur daschu reisi reds leelds pulks elephants apkahrt staigajoh. Kad kahdu fakerr, tad par mahjas-lohpu padarra. Behrnus, pee zilwekeem buhdams, ne dsemde, bet til kad meschā un purrā miht. — Swehri schinni pussfallā wissu-niknee. Schē jhjenas, tigeri, leopardi un dauds zitti. Par wisseem swehreem tigeris tas wissu-niknajs. Winsch til leels, kā sawa, un dasch wehl leelaks, un arri pee kalku flakkas peederr. Spalwa winnam dselgaina un ar mellahm strichpahm. Us affinim winsch tohti kahrigs; tapehz, lai ar buhtu deesgan ehdis, kerr un

schnauds un plehsch wiffu, kam dschwiba. Leopards masaks, un ne tif breefmigs. Spalwa dseltena ar melleem laukumeem. Schis arri lattu flakkas swehrs. — Tschuhflak schè meschds un purrds tabdas leelas un negantas, kà ne kur zittur. Daschas irr tif leelas; kà zilweks, kas to naw redsejis, to ne warr tizzeht. Salka, ka schè tabdas effoht, kas wairaf ne kà feschas affes garras, un resnakas, ne kà wihrs. Ahda tabdahm tohti jauka; ta dselgaina un silgaina, ar tumfcheem laukumeem, un spihd nu mirds. Schahdas fauz par E h n i x u t s c h u h f k a h m.. Wiinas labpraht us leekeem kohkeem leen un miht. Kad kahds lohps, woi swehrs, woi zilweks, to ne sinnadams, tuwu pee kohka peenahf, kur tabda wirfù irr, tad ta us to schaujahs wirfù, ap to aptinnahs, to noschnauds, faulus falausch, affinis isfuhj, un meefu lhd s ar fauleem aprihj. — Straumès, ihpaschi Ganges, straumè, brishnum leelas firfattes, furras Krokodilus fauz. Krokodils 4 lhd s 8 affes garfch. Winsch kere un aprihj siwis, lohpus, zilwekus, wiffu, ko tif ween dabbu. Daschu reisi us semmi nahf un schè stafga. Ekreet winsch deesgan knaschi mahf. — Meschi weetahm pilni ar tabdeem raddijumeem, kas gan driht kà zilweki isstattahs. Schee daschu reisi stahwu, us pakkat-kahjahm, jeb labbaki faktoht: us pakkat-rohkahm, eet; jo teem, itt kà kahjas, tchetras rohkas. Kad stahwu eet, tad kohks rohkà, us ko atspeeschahs. Ahda spalwaina, kà lohpeem un swehreem. Zitti irr, kam astes, zitti, kas bes astehm. Daschi, kad stahwu eet, 4 pehdu augstumà. Wiini dschwino no mescha kohku, lauku un dahrsu augteem, un irr tohti gudri us sagfchanu un laupifchanu. — Kad kahdu fakere, tad tam, ja wehl jauns, warr daschadas zilweku-darrifchanas eemahzih: malku un uhdeni nest, traufus masgahf, un wehl zittas leetas. Ko reds, kà zilweks darra, to luhko pakkat darrihf, un wiffadi tohti ehmigs. Schohs raddijumus fauz a h p u s.

....g.

K à j a k l a u s a h s.

Klausfischanahs irr labba leeta, bet daudsreis arri ne. Klausastees, kà Behrsina Zahnam ar klausfischanohs flikti gahje, un pehj arr' labbi. — Kahdu deenu pee Zahna tehwa atnahje draugs, un teize: Nahburgs mihtajs, man ar jums pahra wahrdu kluf, fibà jarunna. — Tee eegahje kambari. Zahnis bohaja: »Es taf gribbu dsirdeht, kas tur buhs!« un peelikke labbo aufi pee durwu atslehgas zauruma, ko tehws bij aif, taifjis. Kreiso kahju atspeede us gribdas, un tas nu gluschi tà isstattijahs, itt kà tas gribbetu durwis no engeem iszelt. Pa tahm starpahm tas eeraudsija, ka tam kurpju fikne bij walkà tikfusi, un kreiso kahju pazehle, to aisseet. Bet tee diwi jau kambari bij isrunnajuhschees, pirms schis fawu fikni bij fahshjis, un kad nu tehwa draugs ahtri durwis walkà rahwe, kritte Zahnis, tif garfch kà tas nu bij, kambari pahf fleegfni eekschà, tà kà slohta, ko meita pee durwim peeflehjusti un aismirfusi nonemt. Tehws nu tam wis ilgi ne praffija, no kurreenes schis nahkoht? bet dehlitu pahfsteepe pahf gurnu, un to labbi noswezzeja ar to speekiti, ko draugs tam pasneedse.

Slohlà tam ar klausfischanohs arr' ne gahje labbak. Fur tas sehdeja gluschi meerrigs, un stattijahs us fawu fohlmeisteri; bet galwu tas bij nogreesis us kreiso puffi un klausfijahs ar fawu labbo aufi, un pats ne sinnaja us ko. Kahbureis fohlmeisters to praffija: »Nu Zahni, fakki man, kur Jesus palikke, kad to Geseமானes-dahrsà eenaib,

neeki bij fanehmufchi?« un winsch atbildeja: »pee Rihdrana-uppes!« jo tik tabt winsch bij flohlmeisteram ar dohmahm garrâ lihds gahjis, bet tur — pee Rihdrana-uppes — tas to bij arstahjis, un kâ eeraddis, ar sawahm dohmahm gahjis pa zittu zellu. Bet kad nu tai flohlâ tahds eeraddums bij, ka tuhlin arr' nomakfaja, ko kattris bij pelnijis, tad flohlmeisters Zahni steepe pahr beuki un ispehre.

Êâ tad nu Zahnis drihs nomannija, ka klausifchanahs ikreis wis labbi ne nomakfa, bet tatschu tas to ne arstahje un wehl weenreis luhkoja, ka ar to eefchoht, kad mahte bij wahja palikkufi un wairs ne warreja no kambara isect. No flohlah pahrnahjis, tas gahje pee sawas wahjas mahtes un aistaisija lohgu-flehges, lai wahjai gaisma, ko ta ne warreja panest, ne spihdetu azzis. Tad tas nosehdehs faktinâ un klausifjabs. Un kad winna mihta mahte tik galwu woi rohku pakustinaja, tad tas tuhlin bij klast un praffija, woi fchi to jeb scho griiboht. Un jebfchu mahte mas ween wairs spehje isrunnast, tad tas tomehr to sapratte, un wissu apgahdaja, kas wajadseja, itt kâ tas to wahju zilweku kohpfchanu buhtu ismahzijeers no ta firds schehlga Samaritera. Pehz feschahm neddelahm mahte palikke wessela, un Zahnam par winna klausifchanohs — par winna usmannigu kohpfchanu — eeschlinkoja finukku grammatinu.

Bet kad nu Zahnis redseja, ka stary klausifchanohs effoht daschreis leela star-piba, tad winsch preeksch sewim isredseja to labbako daku, itt sewischki tad, kad tas jaw bij leels un pee-audsis un pehz palizzis par flohlmeisteri. Un kad zilweks Deewa sawa Kunga balfi wis arween tik skaidri ne warr dsirdeht, kâ nakts-waktneeka kleege-schanu, kad tas brehz, un daudsreis, kad Deews muhs sawz, mehsh lihds ar jauno Sa-mueku to turram par kahda zilweka balfi, tad nu Zahnis us sawa mihta Deewa balfi tapat usmannigi klausifjabs, kâ us sawas mahtes wahju balfi, un wehl labbak. Za-pehz winsch nu us scho balfi klausitees warren bij eemahzijeers, un mihta Deewa balfi dauds wairak dsirdeja, ne kâ zitti laudis. Rahdureis no flohlos-istabas eenahjis pee saweem behrnieem, tam masa meitina pretti sawze: »Zehtrht, taws draugs effoht wahjsch, un griiboht labpracht ar tewi runnast.« Bet Zahnis dohmaja tâ: »Woi nu es weenu stundu agraf woi wehtak aiseemu, tas weenalga,« nosehdehs pee galda, un dohmaja, tam papreeksch effoht wehl kahda grammatâ draugam jarakstoht un tad wehl ja-apmeklejoht wahjajs draugs. Bet tuhlin paschu pirmu lighnju tas tik oplam bij rakstijis, ka tam tas papihris bij ja nomett un janemm jauns. Nu gan tas wairs ne pahrrakstijabs; bet ko pee zetturtas lighnijas nahje, tad tas arr' wairs ne warreja tablak tikt, un jebfchu tas deesinn zil sawu schohdu, krehflâ arspeedees, berseja, tomehr tas ne ko wairs ne warreja fadohmaht; dohmas tik par kluffu stahweja, kâ firgs pee Juglas sastawas, kamehr zekawishram wesumu pahrrauga, woi brandwihnu ne eewedd Rihgâ. Bet tapehz ka tas labbo aufi arween augstak turreja, kâ sawu kreiso, tad tas dsirdeja schahdu balfi: »Labbak eij tur, fur tewi sawze, ne kâ tu schè sehdi,« un winsch scho balfi fanehme itt kâ no Deewa, nosweede spalwu un aigahje sawu wahju draugu apmekleht. Mahjâs pahrnahkuscham spalwa fkehja pa papihra wirfu, ka putseja ween, tâ kâ wehwera arspohle zaur audeklu; un kad nu sawu rakstijumu pahrlaffija, tad wiss bij labbi.

Alk, laimigs tas, kas tâ irr ismahzijeers klausitees!

D. — p —.